

המיבצר הצלבני במל של צידון: בציור מראשית המאה ה-19 ובחצלום ימי המלחמה. ליד חורבן של הקסבה

במחזהו המפורסם של ויליאם שקספיר אומר שילוק, הסוחר מוונציה: "יהודי אנוכי! האין עיניים ליהודי? האין ליהודי ידיים, איברים, מידות, חושים, אהבות, יצרים? האין הוא ניוון מאותו המון, נפגע באותו הנשק, לוקה באותן המחלות, נרפא באותן התרופות, מחומם ומקורר באותו החורף הקיץ, כמו הנוצרי? כאשר אתם דוקרים איתנו, האין אנחנו שותתים דם? כאשר אתם מדגדגים אותנו, האין אנחנו צוחקים? כאשר אתם מרעילים אותנו, האין אנחנו מתים?"

קריאה זו של היהודי כלפי האנטישמים התהפכה, בעיקבות הטראומה של השואה, על פיה. שרידיהשואה מלאים עד כדי כך בויכרונות של סיבולתיהם, עד כי הפכו אדישים לסיבולת הכוללת. נדמה להם עתה שכאשר דוקרים את הזולת, אין הוא שותת דם. כאשר מרעילים אותו, אין הוא מת. כאשר ממטירים עליו פיצוטי-מיצר ופיצוטי-זרחן, אין ילדים מרוטשים ונשרפים.

כאשר פקד אריאל שרון על הפצצת כיריית, הוא רמה ליד התולש את כנפיו של זכוב, מבלי להעלות כלל על דעתו שהזכוב הוא יצור חי, זהו ליקוי בבוהייהרמיון, האופייני לשלב האינפנטילי של אדם. אך כאשר בגין עמד מנגד, בחוסר איכפתיות גמורה לפיכחות הלכנונים והפלטסטינים, הוא היה קורבן השואה. האדישות המוחלטת לסיבולת הזולת, המגיעה למדרים מיפצצתיים, היא תוצאה של עוצמת הסבל היהודי, אשר בהשואה אליו כל סבל אחר נראה כמבוטל.

הטראומה של השואה לא מנעה מעשי-אכזריות מצד הקורבנות. נכון ההיפך. קורבנות השואה כלל לא יכלו להבין את הודעויות העולם למראה הוועות שנגרמו

הם הרגו זה את זה — אך לא הכירו איש ברעהו. בעוד שצלפי צה"ל ואש"ף עמדו מאחורי חורים בקירות הבניינים וניסו לתפוס זה את זה במישקפות של רוביהם, עצמו המנהיגים את עיניהם בחזקה למען לא יראו זה את זה. צה"ל לחם ב"מחבלים" אש"ף לחם ב"אוייב הציוני", פילים חביבי, השליח שנשלח מעבר לים כדי לסיים את המלחמה. לא יכול היה לומר יחד את נציגי הלוחמים. מתוכים ובלדרים שונים ומשונים אצו אנה ואנה, במשך שבועות, כדי לקרב את עמדות הלוחמים. שלא הכירו איש ברעהו בשעה שירו זה בזה ממרחק של כמה עשרות מטרים.

המלחמה דמתה משני הצדדים למלחמת-רפאים. רק לפעמים, רגע קט, הם ראו זה את זה ממש. ליד נמלה-העופה בכירות נפגשו קצין של צה"ל וקצין של אש"ף, כדי לדון בגורלו של חייל ישראלי שנפל באותו יום בשבי — ונוכחו לדעת שהם דומים זה לזה.

על גג בנמל בירות הסתכל קצין-צה"ל במשקפת באנשי אש"ף העולים לאוניות הפינוי, ובפעם הראשונה ראה את פניהם של "המחבלים" השנואים שבהם לחם — והם נראו לו כפני החיילים שלו. הטייס השבוי אהרון אחיעזר התיידד עם עוזרו הבכיר של יאסר ערפאת, עמאד שקור, יליד הכפר סח'נין בגליל.

חייל אחר, שנפל בשבי ליד צידון, ושאי-אש"ף הגן עליו בגופו, חזר למחנה השבויים שבו היחוק אותו איש-אש"ף אחרי שהתפכו היוצרות, ודאג לשיחרורו.

אבל אלה היו הבוקים בודדים בליה של שינאה וניכור. בני יצחק ובני ישמעאל לא רצו לראות זה את זה.

טראומה מול טראומה

י מלחמת תשמ"ב לא היתה רק מלחמה בין שני עמים ושתי תנועות היסטוריות גדולות — הציונות מכאן והתנועה הלאומית הפלסטינית מכאן. היא גם לא היתה רק מלחמה בין שני דימויים-עצמיים היסטוריים.

בראש וראשונה היתה מלחמה בין שתי טראומות.

האומה הישראלית-יהודית, ששתתה את צבאה ללכניה, עוצבה כמידה רבה על ידי חוויית השואה. הטראומה של השואה חולשת על כל מעשיה.

השואה היתה הגדולה בפישעי האנושות המודרנית, והיהודים היו קורבנה. כפי שהיא מצטיירת בתודעת העם היהודי, השואה היא שיא ההווייה היהודית שבכל הדורות, הווייה של רדיפות בלתי-פוסקות, התעללות ופוגרומים. היא מוכיחה כי כל הגויים שונאים את היהודים, כי "העולם כולו נגדנו". היא הוכיחה שהיהודים חייבים להגן על עצמם. שאסור להתפשר על צרכייהביטחון. הצורך בביטחון של מאה אחוזים אינו נראה כאידיאל אפלטוני מופשט שיש לשאוף אליו, אלא כציווי מוחלט. אקטואלי, שיש להגשימו בכל מחיר.

מטרה זו של ביטחון מוחלט מקדשת עתה, בעיני היהודים, את כל האמצעים.

הנרי קסינג'ר קבע פעם כי ביטחון מוחלט לצד אחד מחייב חוסר-ביטחון מוחלט לצד השני. ליהודים, הנושאים על חום את אות השואה, אין זה איכפת. הם מאמינים שהם זכאים לביטחון מוחלט, גם כאשר הדבר שולל כל ביטחון מן הזולת.

בעיקבות השיאפה הזאת לביטחון מוחלט הקימו היהודים לא רק את מדינת-ישראל, אלא גם את צה"ל — מכשיר צבאי העולה ללא שיעור על גודלה של המדינה. הוא הפך את ישראל למעצמת-על מרחבת. אך מכיוון שהתודעה האנושית משתנה באיטיות רבה יותר מאשר ההווייה האנושית, חיה עתה האומה הישראלית-יהודית בשני מישורים שונים. המנותקים כאילו זה מזה: בעוד שלמעשה היא מעצמה צבאית רבתיכולת, הרודה באחרים, הרי בתודעתה שלה עצמה היא אומה נרדפת, הצפויה בכל עת להשמדה בנוסח גטו ורשה. הפלטסטינים הם "מחבלים". המחבלים הם נאצים.

האיש המסמל את הטראומה הזאת יותר מכל אדם אחר הוא האיש שכיהן בתשמ"ב כראש ממשלת-ישראל. מנחם בגין השתמש השנה בלי הרף בדימויים מימי השואה. הוא הישועה כמה אלפי אנשי-אש"ף בכירות הנצורה לזרמאכט הכביר של גרמניה הנאצית. את יאסר ערפאת לאדולף היטלר, את בירות הכתושה לברלין. בעיני העולם זה נשמע כצביעות בלתי-נוסבלת, כניצול ציני של זכר השואה למטרות מדיניות גלוות ביותר. רבים בעולם, וביניהם הקאנצלר היהודי של אוסטריה, ברנו קרייסקי, נגררו אחרי בגין והישוע את ישראל עצמה לגרמניה הנאצית.

אכן, היתה זאת סיבה נוספת להתרגשות העצומה שמלחמת-הלבנון גרמה לה ברחבי העולם. מה שהיה נסלח אילו נעשה בידי איראנים או ארגנטנים, סלואדורים או ויאטנאים, לא נסלח לישראל. מדינתם של שארית-הפליטה, דווקא מראה מגן-דוד, סמל הקורבנות של השואה, על גבי המטוסים העורכים הפצצות-טרור בשמי בירות, גרם לפלצות. העולם לא היה מוכן ומסוגל לתפוס שיהודים מסוגלים לעשות זאת.

מנחם בגין דיבר עד בוש על סבל הנשים והילדים, על הצורך ליצור מצב שבו שוב לא יישפך דם. לשם כך החליט, לדבריו, לפתוח במלחמה. כאשר חזה העולם בטלוויזיה בשפיכת דם של אלפי נשים וילדים, שנקברו תחת הריסות הבתים, שאיכריהם נקרעו מהם על-ידי פיצוטי-מיצר, שנשרפו חיים על-ידי פיצוטי-זרחן — לא היה לו מנוס מן המסקנה כי בדברו על נשים וילדים, כוונתו של בגין היא לנשים יהודיות וילדים יהודיים בלבד.

דם, בלשונו של מנחם בגין, הוא דם יהודי.

היתה זאת אחת מתוצאות הטראומה של השואה, חלק מן הפסיכולוגיה של הקורבנות.

סויר ישראלי לרגלי מיבצר הבופור: זכר ימי הצלבנים